

AARHUS TEATER · STORE SCENE · AARHUS TEATER

Henrik Ibsen

SAMFUNDETS STØTTER

Ibsens samfund og digtning

Den socialistiske filosof Friedrich Engels var meget kunst- og kulturinteressert. I et brev 1890 sammenligner han det norske samfund med det tyske – som en forudsætning for at forstå Ibsens dramatik:

... På grund af sin isolation og sine naturforhold er landet blevet liggende noget tilbage ... Først på det sidste er der hist og her kommet lidt storindustri til landet, men til børsen, den stærkeste løftestang for en kapitalkoncentration, er der ingen plads, og der til virker netop den vidt udstrakte skibsfart konserverende.

... den er om ikke den største, så sikkert den næststørste i verden, og ejes stort set af små og mellemstore redere.

Den norske småborger er søn af frie bønder, og er som følge af det en mand sammenlignet med den forkomne tyske spidsborger. Og derfor står også den norske småborgerkvinde himmelhøjt over den tyske spidsborgerhustru. Og hvilke fejl f. eks. de Ibsenske dramaer end har, så genspejler de en verden, som, skønt den er lille og småborgerlig, er himmelvid forskellig fra den tyske, en verden, hvor menneskene endnu har karakter og initiativ og handler selvstændigt omend ofte mærkeligt efter vore begreber. Sligt foretrækker jeg at sætte mig grundigt ind i, for jeg dommer.

Henrik Ibsen, maleri af Eilif Peterssen 1875

Ibsen gennemlever intenst flere perioder i det norske og europæiske samfund – bl. a. bor han skiftevis i Italien og Tyskland fra 1864 til 1891, samtidig med at han skriver det meste af sin samtidsdramatik.

I »Rimbrev« til Georg Brandes 1875 sammenligner Ibsen samfundet med et flot dampskib, som med fuld fart sætter kursen mod fjerne lande. Havet er roligt, og tilsyneladende befinder passagererne sig godt. Alligevel bliver de grebet af frygt:

»En sagde højt og, og som det synes, midt imellem usund søvn og mareridt: Jeg tror vi sejler med et lig i lasten!

Samtidig er han igang med udkast til »Samfundets Støtter«, hvor han kritiserer den økonomiske og moralske ræddenskab under en tilsyneladende harmonisk overflade i samfundet. Udgangspunktet er norske forhold, som han kendte dem fra barndoms- og ungdomstiden. Samtidig er det generelle anklager mod et fremvoksende industrisamfund.

I 1877 er stykket færdigt. Oprindeligt skulle det handle om en kvindelig idealist, men efterhånden blev en mand rykket frem i centrum – en mand, som i de første udkast skulle stå klart i samfundets tjeneste. Men i senere versioner bliver han gjort stadig mindre glørværdig: skibsreder, konsul Bernick.

Dette er starten på Ibsens række af såkaldt *Samtidsdramatik* – ialt 12 stykker mellem 1877 og 1899. I denne række har »Samfundets Støtter« på flere måder en særstil-

ling – udover at være det første i rækken: *Samfundet* er udgangspunkt for handlingen – faktisk en lille kystbys historie ca. 1850–75. »Samfund« betyder her både familien, lillebyen og det store udland, og vi får forskellige samfundsklassers forståelse af disse samfund.

Også i »Et dukkehjem« fra 1879 tager Ibsen del i en aktuel samfundsdebat, men allerede her begynder det konkrete samtidssamfund at træde i baggrunden til fordel for en mere principiel idédebat. Efter »En folkefjende« 1882 er samfundet egentlig kun kulisse i forhold til det gennemgående tema i hans samtidsdramatik: *Den enkeltes moralske medansvar*.

I »Samfundets Støtter« optræder også for første og eneste gang en fagbevidst arbejder i et Ibsen-stykke. Skibsbygger Aune er en reel fortæller for arbejderne mod indførelsen af nye maskiner, der effektiviserer arbejdet og overfløddiggør mange mennesker.

Stykkets *realisme* giver det også en særstilling. Ganske vist stiller Ibsen også her ideelle fordringer til de personer, han hudfletter: styrk sandheden og friheden. Men centralt står en række problemer fra samtiden: det engelske Underhus-medlem Plimsolls kritik af ansvarsløse, fortjenstvirrige skibsredere – den fremvoksende socialisme – undertrykkelser af kvinderne. Og måske er en del af forlægget fra Ibsens eget liv: faderens fallit som skibsreder og handelsmand, læretiden i Grimstad, kontakten med den socialistiske Thranitterbevægelse?

Og der er kun få symbolske elementer i stykket. Lona Hessel vil trække gardinerne fra og lufte ud: »Dette moralske lintøj lugter så fordærvet – akkurat som ligsvøb«. Og til slut bliver himlen lysere og antyder håb, da alle vanskeligheder (i første omgang) er overstået. Desuden har stykket tilsyneladende den mest optimistiske slutning af alle samtidsdramaterne. Det er det nærmeste, man kommer en happy end i et forfatterskab, hvor kritikken, bitterheden og ironien vokser frem til det afsluttende drama i 1899 »Når vi døde vågner«. Da er troen på frihedens og sandhedens muligheder i et nuværende samfund borte – moralisten har sejret over forkynderen, menneskeforagteren over menneskeelskeren Ibsen.

Men kritisk realisme i litteraturen er ikke noget nyt. Det blev brugt i romankunsten længe før Ibsen –

især i Frankrig og England. Og han er ikke den første, der tager samtiden op til kritisk vurdering i en realistisk dramaform. Det havde Bjørnson allerede gjort med »En fallit« i 1875 – osse med en handelsmand som centrum. Men hans syn på hovedpersonen var mere forsonligt, og hans fortælle teknik er ikke nær så udviklet som Ibsens.

Først og fremmest har Ibsen *den gradvise afsløring* af personers løgn over for sig selv og andre. Teknikken er som i en moderne krimi: en uret er begået, for stykket starter, og den trævles så op gennem et kompliceret opgør på få dage. I »Samfundets Støtter« spænder handlingen over 4 dage. Men jo dybere man trænger ned i problemerne, jo længere kommer man tilbage i fortiden: konsul Bernicks intriger de sidste 15 år.

Et maleri af Ibsen fra hans tid i Grimstad, ca. 1850

Herover: Karen Wegener

Ole Wegener og Tove Wisborg (til venstre)

I et klassisk drama ville man allerede i de første scener få at vide, hvad der er problemet. Hos Ibsen er afsløringen af problemet næsten hele dramaet. Fortiden er først endevendt langt henne i sidste akt – uden det ville Ibsens stykker ikke fylde meget.

Og det udspiller sig i *ét centralt rum* – et opholdsrum i familiens midte. Herfra går der døre og vinduer til *en truende verden såvel i som uden for huset*. Man prøver at skærme sig mod den, men den presser på og ender i et opgør netop i det rum, der skulle være tryggest af alle. »I »Samfundets Støtter« trækker man gardinerne for, men de hjemvendte fra Amerika »lufter ud« og afslører, at der i selve huset foregår ting, som truer både familien og den lille by, nærmere bestemt i Bernicks kontor, hvor skibs- og jernbanetransaktioner planlægges.

Centralt i Ibsens samtidsdramatik står også forholdet mellem *mand og kvinde*. De er skildret som *hele, individuelle mennesker*, som næsten alle gennemgår en *udvikling* – selv bifigurer. Manden styrer i økonomi og politik, kvinden isoleres hjemme som en tjenerinde for ham. I sin voldsomme karrièrtrang undertrykker han sandheden, friheden og kærligheden i forhold til hende og samfundet – oftest

med ham som taber. Og her er Ibsen skånselsløs og ofte ironisk. Således lader han i begyndelsen af »Samfundets Støtter« en person læse op af en bog om »Kvinden som samfundets tjenerinde«. I stykkets slutning lader han Bernick udråbe kvinderne til samfundets støtter – de kvinder, der hele vejen er blevet groft tilsidesat. Og i hvert fald er hans ungdomselskede Lona Hessel ikke tilhænger af det samfund, Bernick tænker på.

Men har Bernick virkelig lært noget om sandhed og frihed – eller er det igen Ibsens ironi ikke at sige det klart?

Vi andre må fortolke den gamle sfinx.

John Andreassen,
Christian Ludvigsen
Institut for Dramaturgi.

Ejner Hans Jensen og
Ole Wegener

SAMFUNDETS STØTTER

Skuespil af Henrik Ibsen

Iscenesættelse:
ASGER BONFILS

Dekoration og kostumer:
LARS JUHL

Musikbearbejdelse:
FUZZY

Lysdesign:
BENNY RÜNITZ

Oversættelse:
JACOB KIELLAND

Personerne:

Konsul Karsten Bernick, værfsejer, reder	Ole Wegener
Fru Betty Bernick, født Tønnesen	Karen Wegener
Olaf, ægteparret Bernicks søn	{ Anders Møllegård Hammer/ Trygve Bjerkø
Johan (John) Tønnesen, fru Bernicks bror	Lars Lohmann
Frk. Lona Hessel, Johans og fru Bernicks halvsøster	Tove Wisborg
Hilmar Tønnesen, fætter til fru Bernick	Svend Dam
Frk. Marta Bernick, konsulens søster	Vibeke Kull
Frk. Dina Dorf, forældreløs, opfostres hos Bernicks	Ulla Kaufmann
Adjunkt Rørlund	Lars Junggreen
Fru doktor Lynge	Ruth Maisie
Grosserer Rummel	Aksel Erhardsen
Fru grosserer Rummel	Lone Rode
Fru postmester Holt	Ruth Brejnholm
Købmand Mikkell Vigeland, reder	Jørgen Fønss
Købmand Sandstad	Erling Dalsborg
Fuldmægtig Krap, ansat hos konsul Bernick	Bent Vestergaard
Skibsbygger Aune, arbejder på konsulens værf	Ejner Hans Jensen
Stuepigen	Annika Johannessen/Rikke Fønss

Bearbejdelse: Asger Bonfils og Jacob Kielland.
Musikken indspillet af Fuzzy.

Sangen »Løft ideens fane højt« (musik Fuzzy, tekst Asger Bonfils)
indsunget af Århus Koncertkor under ledelse af Helge Jensen.

Regi: Francoise Nicolet og Jan Bach
Suffli: Anette Walsøe
Lyfass.: Peder Jacobsen og Lars Bødker
Lysass.: Kurt Bøje og Kim Engelbrecht

Belysningsmester: Niels Emil Larsen
Tonemester: Jens Ravn
Scenemester: Kai Johansen
Malersal: Jens Anker Olsen

Skræddersal: Hanne Gissel
Frisør: Joan Gylling
Rekvisitører: Frode Sørensen og
Viggo Jensen

Programredaktion: Steen Mourier
Foto under prøvearbejdet: Rolf Linder
Programforside og plakat: Frede Schilling
Tryk: Kannike Tryk, Århus
Citater i programmet samlet af
Jørgen Heiner

Produktionsleder: Jørn Walsøe
Overregissør: Max Hansen

Teaterchef Jacob Kielland
Aarhus Teater Store Scene
Premiere 25. oktober 1980
Opføres frem til 29. november 1980

Skuespil i 4 akter.
Handlingen udspiller sig i konsul Bernicks hus over 4 på
hinanden følgende dage for hundrede år siden.
Byen er en mindre købstad på den norske østkyst.
PAUSE efter 2. akt.
Forestillingen slutter ca. kl. 22.20.

Ulla Kaufmann og Lars Junggreen

Vibeke Kull og Karen Wegener

Lars Lohmann og Ole Wegener

Ibsen i teaterlære

Da »Samfundets støtter« skulle op på Kristiania (nu Oslos) nye norske teater begyndte Henrik Ibsen, som på dette tidspunkt levede i udlandet, at sende skuespillerne derhjemme på hans gamle scene breve med råd og anvisninger på, hvad han ville med sine skuespil og hvordan han opfattede de personer, skuespillerne skulle fremstille. Som han gjorde det hver gang et nyt skuespil skulle op derhjemme i perioden 1878-99.

Ustandselig understregede han virkelighedskravet.

Om »Samfundets støtter« hed det: »Hver scene og hvert billede skal såvidt muligt være en afspejling af virkeligheden«. Ibsen foreskrev en gennemarbejdet replikbehandling, naturlige grupperinger, et raskere og livligere foredragstempo end skuespillerne havde været vant til det i det romantiske teater. Karikering måtte, understregede han, ikke finde sted. I folkemængder skulle der være så mange karakteristiske personer som muligt. Kammerherrerne i »Vildanden« måtte f. eks. ikke spilles af statister, men skulle udføres af skuespillere.

Denne nærtagen afspejler sig også i hans regi- og personbemærkninger i manuskripterne: »Er det overhovedet andre end Henrik Ibsen, hvis parenteser man trygt kan stole på?«, skriver Poul Reumert 1963 i sin erindringsbog »Teatrets kunst«.

»I lære«

Når Ibsen ikke blot kunne skrive skuespil, der var som skabt for scenen, men også med autoritet henvende sig med råd og dåd til de skuespillere og instruktører, som skulle bringe dem på scenen, skyldes det, at han allerede som 23-årig nybagt student, kom til at lære teatret at kende indefra som få.

Det var Ole Bull, skaberen af Det norske Theater i Bergen som, først i Norden, fandt på at give en ung digter lejlighed til at øve sig i at skrive for teatret ved en fastansættelse. Da kontrakten, underskrevet i november 1851, for alvor skulle træde i kraft viste det sig, at teatrets bestyrelse ikke ubetinget bøjede sig for idéen. Ganske vist opfyldte man Bull's forslag om, at den unge mand inden sin tiltrædelse måtte ud at se teater i den store verden - København, Berlin, Dresden og Hamburg - men ikke så snart var Bull selv rejst ud for at se teater, før det unge menneske af bestyrelsen fik forelagt en ny kontrakt med meget større og vidtgående krav »for pengene« end bare at skrive.

Også regissør

Ibsen skulle nu ikke blot kvalificere sig til at sætte i scene, men tillige påtage sig »arrangementet av alt som hører til scenens indretning, udstyr og dekorasjoner, de spillende drakter med videre«. Kort sagt: være ikke blot instruktør, men også en slags scenograf og regissør. Ja, faktisk forpligtet til at være på teatret fra prøvetidens begyndelse til aftenens forestilling var afleveret. Herunder »å iaktta enkelt av de spillendes mimikk og gestikulasjon, slik at det legemlige uttrykk svarer til rollens ord og karakter«.

Måske heldigt for Ibsen, når man ser på hans udvikling som dramatisk forfatter, men næppe helt så heldigt for teatret.

Teaterchef

Henrik Ibsen blev nemlig aldrig nogen helt god instruktør. Arbejdet lå ikke for ham og han vidste det selv. Han oplevede nok enkelte triumfer og der stod fra først til sidst i de seks år, han holdt ud, spænding omkring alt, han havde fingrene i.

Selv har han udtrykt det med ordene - her citeret fra Det norske Theaters 100-års skrift:

»Forholdene ved Bergens teater har lenge virket trykkende på meg, enhver retning hvor jeg kunne virke fritt, har været spærret for meg, frie hender har jeg aldrig hatt, og jeg har derfor daglig følt meg tyngt av tanken om å måtte arbeide uten å kunne virke«.

Ibsen opsagde kontrakten og drog til Kristiania (Oslo), hvor han havde fået stillingen som direktør for hovedstadens nye teater. Det varede fem år til 1862, da teatret gik fallit og han for alvor drog udenlands - en periode, der med kun få afbrydelser kom til at vare i 27 år.

Banebrydende

Sådan er baggrunden og den må i hvert fald siges at have »givet bonus« for dramatikerens. Trods alt havde han i Bergen for alvor fået begyndt sin egentlige dramatiske digtning (1855: »Fru Inger til Østråt« og 1856: »Gildet på Solhaug«). I Kristiania fulgte bl.a. »Hærmændene på Helgeland« men det blev altså først i udlandet, at han - med »Samfundets Støtter« som det første - for alvor brød igennem med den realistisk-social problemdramatik, der kom til at ryste samtiden og blev banebrydende for skuespildigtningen ikke blot i Norden, men i hele verden.

Georg André sen

Ibsens matadorer – og vore

»En god vilje kender ingen umuligheder,« siger samfundsstøtten konsul Bernick i begyndelsen af anden akt. »Det mindre må vige for det større – sådan er verden indrettet,« konstaterer denne lokale matador i en ekspanderende norsk kystbys minisamfund i 1870'erne.

Men hvad er prisen for den såkaldte gode vilje eller de såkaldt mindre ofre i konsul Bernicks bestræbelser for at opnå økonomisk og social succes for sig selv og udvikling og fremskridt for sine virksomheder og det samfund, han lever i?

Gamle Ibsen havde mindre sans for humor end for moral. Men ironien havde han blik for. Som titel er »Samfundets Støtter« så satanisk dobbelttydig som Scherfig, når han var bedst – eller værst. Konsul Bernick er samfundsstøtten anno 1877. I ham afspejles det hastigt ekspanderende liberalistiske samfund for 100 år siden. Alt var tilladt – når det blot lykkedes.

Reglerne var få og oftest uskrevne. Grænserne for det forretningsmæssigt tilladte blev sat af den enkeltes moral – og konkurrenternes økonomiske styrke. Vi er i den unge kapitalismes Sturm und Drang-periode, hvor næsten alt var muligt.

Metoderne i forretningslivet blev skærpet. De blev beskrevet litterært i samtiden af f.eks. Anthony Trollope i England, af Balzac og Zola i Frankrig. De blev demonstreret i praksis herhjemme af en C. F. Tietgen, der i 1870'erne faktisk vakte anstød hos væsentlige dele af det etablerede københavnske erhvervsliv med sine metoders skarphed.

Ibsen – ivrig avislæser – var vel den første, der satte de moderne metoders forretningsmænd på scenen: konsul Bernicks hensynsløshed over for alt andet end økonomisk vækst og profit, hans udnyttelse af inside-viden til egen fordel, hans diskrete pression, hans nødvendige satsen på ny arbejdsbesparende teknik og hans distancerede forhold til sandheden.

Prisen herfor var – ud over ofrene – selvundertrykkelse, familie- og kvindeundertrykkelse, dyrkelse af den tomme konvention. »Mennesket bør jo ikke først og fremmest tænke på sig selv – og allermindst kvinderne. Vi har jo dog alle et større eller mindre samfund at virke i,« forsvarer samfundsstøtten sig. Men historien om konsul Bernick er jo historie. Eller er den?

Samfundsstøtten anno 1880 er ikke så let at navngive. Han eksisterer i mange udgaver. I dag er grænserne for hans udfoldelser snævrere i kraft af en erhvervslovgivning, der ikke eksisterede i 1870'erne. Hensynsløsheden er ikke noget ukendt i dagens konkurrencesamfund.

Skjult pression og udnyttelse af inside-viden er næppe blevet mindre, satsning på ny arbejdsbesparende teknik er større end nogensinde, og skatte- og konkurrencesituationen kræver en kraftigere administration af sandheden end tidligere.

Prisen, som den rigeligt foretagssomme samfundsstøtte må betale, er stort set uændret, både udadtil og privat – bortset fra at skilsmisse er blevet et socialt acceptabelt fænomen i de forløbne 100 år. »Se ind i en hvilken som helst mand og du vil finde i det mindste eet punkt, som han må dække over,« siger konsul Bernick. Det seneste års interne konflikter i dele af det kriseramte erhvervsliv og presseafsløringer af diverse affærer rækker ikke ved denne klassiske sandhed. Næppe heller ved samfundsstøttens forsvar: »Er det måske ikke samfundet selv, som tvinger os til at gå krogveje?« Menneskenes opfindsomhed har altid stået mål med deres evne til at opstille forhindringer for visse udfoldelser. Den gode vilje bliver stadig let ond, hvis omstændighedernes pres er stort nok.

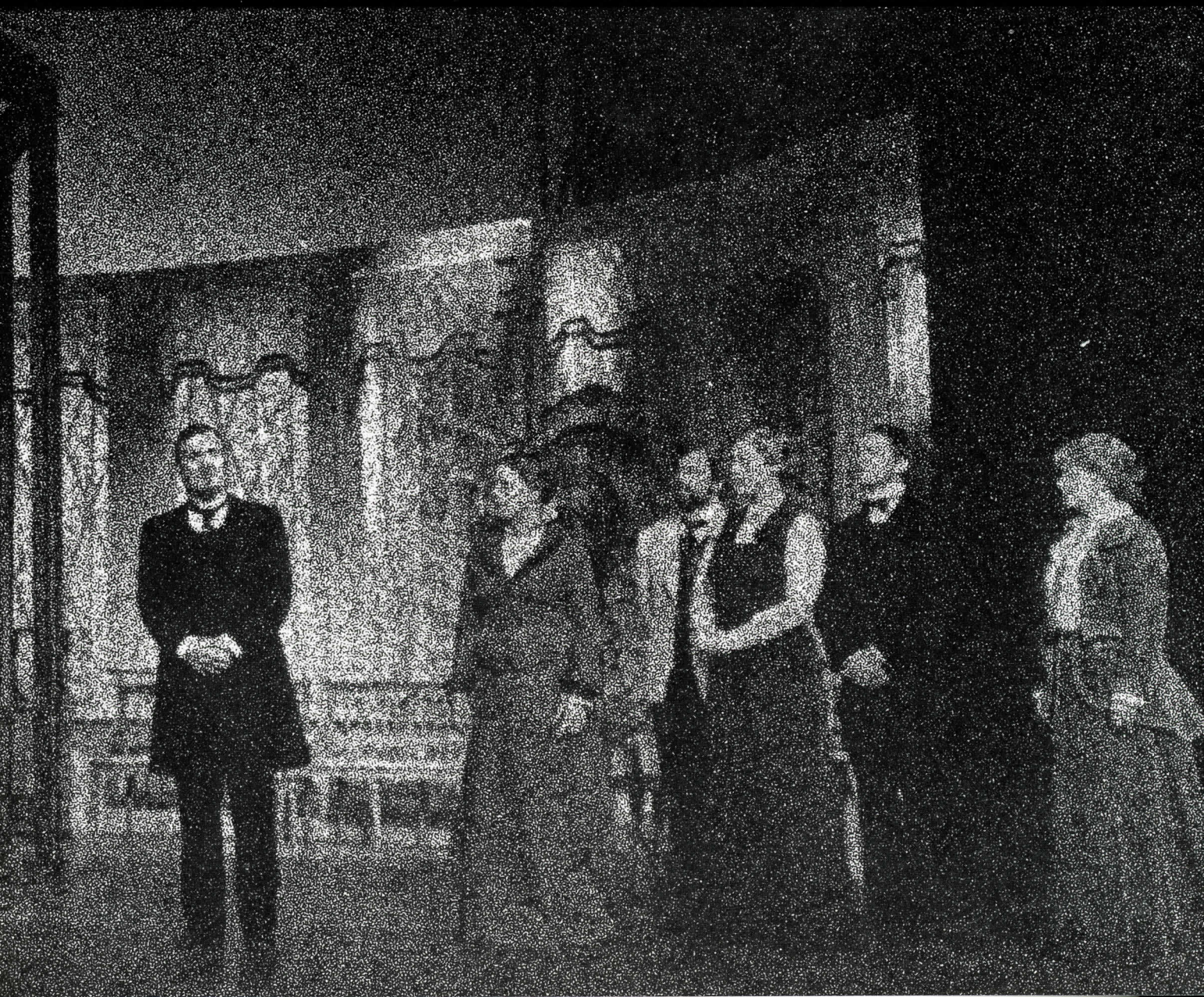
Ole Lange, journalist, dr. phil.

Grundklangen gennem det hele må blive kvinderne ligesom i skyhed midt i den mandlige travlhed med dens små formål der gør sig brede med en sikkerhed som på engang turrer og imponerer.

Der ligger en betydning under; noget symbolsk, frigørelsen fra alle trange vedtægter; et nyt frit og skønt liv. Om dette drejer stykket sig. Sagen og interesserne i lys fra alle sider.

(Af Ibsens optegnelser fra 1870, da han påbegyndte studierne til »Samfundets Støtter«).

Henrik Ibsen - stykke for stykke

Udarbejdet af
Jørgen Heiner

Ole Wegener, Ulla Kaufmann,
Tove Wisborg og Lars Lohmann

- 1828 Henrik Johan Ibsen - født i Skien, Norge den 20. marts.
- 1844 Apotekerlærling i Grimstad.
- 1850 Udgiver sit første skuespil »Catilina«. Uropført 1881 i Stockholm.
Studentereksamen i Kristiania.
Uropførelse af »Kæmpehøjen« i Kristiania - første Ibsen-premiere.
- 1851 Free-lance skribent og søndagsskolelærer i Kristiania.
Ansæt som teaterdigter ved Det norske Theater i Bergen.
- 1852 Rejsestipendium for at studere teater i København, Berlin, Hamburg og Dresden.
- 1855 »Fru Inger til Østråt« uropføres i Bergen.
Den første norske jernbane indvies.
Telegrafforbindelse Danmark-Norge oprettes.
Petroleumslampen opfindes.
Krinolinemode i kvindedragten.
- 1856 »Gildet på Solhaug« uropføres i Bergen.
Krimkrigen afsluttes.
Dampskibsrueten Korsør-Kiel åbnes.
- 1857 Chef for Det norske Theater i Kristiania.
Den første økonomiske verdenskrise breder sig fra USA.
Øresundstolden ophæves.
Danske kvinder får lige arveret med mænd.
Loven om næringsfrihed vedtages.
- 1858 Gift med Sazannah Daae Thoresen.
»Hærmændene på Helgeland« uropføres i Kristiania.
Første transatlantiske kabel nedlægges.
Symaskinen industrialiserer skotøjsindustrien.
Første dansk annoncebureau i København.
- 1862 Vandreture i Norge for at indsamle folkeminder.
- 1863 Æstetisk konsulent ved Christiania Theater.
Første undergrundsbane i London.
Højtryksrotationspressen muliggør store avisoplag.
Teori om menneskets afstamning fra abelignende forfædre.
- 1864 »Kongsemnerne« uropføres i Kristiania.
Forlader Norge og bosætter sig med familie i Rom.
- 1866 Udgiver »Brand«. Uropført i Stockholm 1885.
Sverige får en liberal forfatning med 2-kammersystem.
Slaveriet afskaffes i USA.
Første danske brugsforening i Thisted.
- 1867 Udgiver »Peer Gynt«. Uropført i Kristiania 1876.
Lystrykket opfindes.
17 højskoler oprettes i Danmark.
- 1868 Bosat i Dresden.
- 1869 »De unges Forbund« uropføres i Kristiania.
Suez-kanalen indvies.
Kunstmør = margarine produceres i Frankrig.
- 1873 Udgiver »Keiser og Galilæer«. Uropført i Leipzig 1896.
- 1875 Flytter til München.
Amerikaneren Bell konstruerer den første telefon.
Kromosomernes opdagelse får betydning for arvebiologien.
Kvinder får adgang til Københavns universitet.
- 1877 »Samfundets Støtter« uropføres i Odense, 14. nov., premiere i København 4 dage efter.
Edison opfinder fonografen - en forløber for grammofofonen.
Første fjernsynsforsøg.
- 1878 Flytter til Rom og tilbage til München året efter.
Dampdrevne undervandsbåde.
Centrifugen opfindes.
Tysker får patent på en evighedsmaskine.
- 1879 »Et dukkehjem« uropføres i København.
Edison opfinder glødelampen.
Skrivemaskinen kommer i brug.
- 1880-85 Bosat i Rom.
- 1882 »Gengangere« uropføres i Chicago.
TB-bacillen opdages.
Første vuggestuer oprettes i København.
- 1883 »En Folkefjende« uropføres i Kristiania.
Benzinmotoren opfindes.
Første skyskrabere bygget i Chicago.
- 1884 Norges første venstreministerium.
- 1885 »Vildanden« uropføres i Bergen.
Første anvendelige automobil bygges.
- 1886 »Rosmersholm« uropføres i Bergen.
Tørellementet opfindes.
Jazzen opstår i New Orleans.
- 1889 »Fruen fra Havet« uropføres i Kristiania.
Hulkortmaskinen opfindes.
Eifeltårnet bygges.
Hormonforskningen indledes.
- 1891 »Hedda Gabler« uropføres i Kristiania.
Første glideflyvning.
Telefonforbindelse mellem England og kontinentet.
Bjælker af jernbeton konstrueres.
- 1893 »Bygmester Solness« uropføres i Berlin.
Elektriske motorvognstog.
Første dieselmotor.
- 1895 Flytter tilbage til Norge.
- 1897 »John Gabriel Borkman« uropføres i Helsingfors.
Den trådløse telegraf opfindes.
Enzymerne opdages.
- 1898 Fejret ved store festligheder i Kristiania, Stockholm og København.
- 1900 »Når vi døde vågner« uropføres i Stuttgart.
Freuds drømmetydning udgives.
Prøvefart med første Zeppelin-luftskib.
- 1905 Norge opsiges unionen med Sverige og bliver selvstændigt.
Einstein fremsætter sin første relativitetsteori.
- 1906 Henrik Ibsen dør.

SAMFUNDETS STØTTER

Skuespil af Henrik Ibsen

Iscenesættelse:
ASGER BONFILS

Dekoration og kostumer:
LARS JUHL

Musikbearbejdelse:
FUZZY

Lysdesign:
BENNY RÜNITZ

Oversættelse:
JACOB KIELLAND

Personerne:

Konsul Karsten Bernick, værfsejer, reder	Ole Wegener
Fru Betty Bernick, født Tønnesen	Karen Wegener
Olaf, ægteparret Bernicks søn	{ Anders Møllegård Hammer/ Trygve Bjerkø
Johan (John) Tønnesen, fru Bernicks bror	Lars Lohmann
Frk. Lona Hessel, Johans og fru Bernicks halvsøster	Tove Wisborg
Hilmar Tønnesen, fætter til fru Bernick	Svend Dam
Frk. Marta Bernick, konsulens søster	Vibeke Kull
Frk. Dina Dorf, forældreløs, opfostres hos Bernicks	Ulla Kaufmann
Adjunkt Rørlund	Lars Junggreen
Fru doktor Lynge	Ruth Maisie
Grosserer Rummel	Aksel Erhardsen
Fru grosserer Rummel	Lone Rode
Fru postmester Holt	Ruth Brejnholm
Købmand Mikkelt Vigeland, reder	Jørgen Fønss
Købmand Sandstad	Erling Dalsborg
Fuldmægtig Krap, ansat hos konsul Bernick	Bent Vestergaard
Skibsbygger Aune, arbejder på konsulens værf	Ejner Hans Jensen
Stuepigen	Annika Johannessen/Rikke Fønss

Bearbejdelse: Asger Bonfils og Jacob Kielland.
Musikken indspillet af Fuzzy.

Sangen »Løft ideens fane højt« (musik Fuzzy, tekst Asger Bonfils)
indsunget af Århus Koncertkor under ledelse af Helge Jensen.

Skuespil i 4 akter.
Handlingen udspiller sig i konsul Bernicks hus over 4 på hinanden følgende dage for hundrede år siden.
Byen er en mindre købstad på den norske østkyst.
PAUSE efter 2. akt.
Forestillingen slutter ca. kl. 22.20.

Regi: Francoise Nicolet og Jan Bach
Suffli: Anette Walsøe
Lyfass.: Peder Jacobsen og Lars Bødker
Lysass.: Kurt Bøje og Kim Engelbrecht

Skræddersal: Hanne Gissel
Frisør: Joan Gylling
Rekvisitører: Frode Sørensen og
Viggo Jensen

Produktionsleder: Jørn Walsøe
Overregissør: Max Hansen

Belysningsmester: Niels Emil Larsen
Tonemester: Jens Ravn
Scenemester: Kai Johansen
Malersal: Jens Anker Olsen

Programredaktion: Steen Mourier
Foto under prøvearbejdet: Rolf Linder
Programforside og plakat: Frede Schilling
Tryk: Kannike Tryk, Århus
Citater i programmet samlet af
Jørgen Heiner

Teaterchef Jacob Kielland
Århus Teater Store Scene
Premiere 25. oktober 1980
Opføres frem til 29. november 1980

Samfundets Støtter
- avisuddrag
efter premieren på
Det kgl. Teater
18. nov. 1877

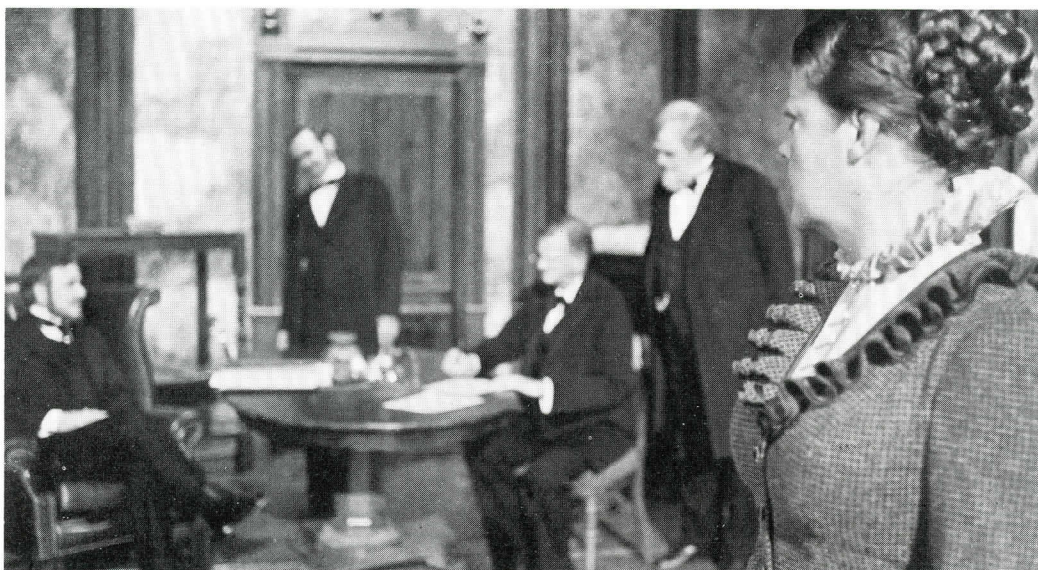
*Lone Rode, Ruth Maisie,
Vibeke Kull, Anders Møllegård
Hammer og Ruth Brejnholt*

Dagbladet:

»Ibsen har ved »Samfundets Støtter« flettet en ny Streng ind i den Satirens Svøbe, som hans Muse svinger over Samtidens Hoved ... Den er særlig bestemt for det hule Hverdagssamfund, der, uden at være egentlig bevidst hyklerisk, er fuldt af Usandhed og Forstillelse og hvert Øjeblik fælder Dom over sig selv, idet det fordømmer »det store Samfund uden moralsk Grundvold under Fødderne«, hvortil det i virkeligheden hører ... Karakteristisk for dette »Samfund« er dets farisæiske Selvgodhed ... Dets Medlemmer ere overordentlig fornøjede med sig selv og lovtale gjensidig hverandre, men i Lovtalen ere Smiger og Oprigtighed, Løgn og Sandhed blandede sammen ...«

Dagens Nyheder:

»Det er en vældig Kraftprøve, Henrik Ibsen har aflagt ved at tage fat paa en af de »Samfundsstøtter«, hvis Kapital straalte af Borgerkroner, Egeløv, Hædersgaver og Ordenstegn, mens deres Basis hviler paa en Sokkel af Løgn, Egennytte, Hensynsløshed og Forbrydelse. Han har rystet den som en Samson ... han har her blottet det kommercielle, og det maa man lade ham: han har ikke lagt Fingrene imellem. Ibsen lider i det Hele taget ikke af den danske Skræk for at gøre Noget helt. Skal Falskheden afklædes, saa standser han ikke, fordi dens Pynt er vokset fast. Naar det ikke kan være Andet, tager han Skindet med, og hænger der lidt Kød ved Skindet, skræmmer det ham ikke heller ... Det er strængt, det er haardt, det er generende for vor Tids nervøse Humanitet ... Den fine Forbryder har hele Lovens Værn til sin Beskyttelse, mens han iværksætter Svindelspekulation, hvorved han og hans Medgrundere kan ødelægge Hundreder af Smaafamilier, der troskyldig betror ham deres Sparepenge til samfundsstøttende, velsignelsesudbredende og indbringende Foretagender!

Dags-Telegraphen:

»...denne Ibsens sidste Digtning har overrasket Mange, som noget i flere Henseender vidt Forskjelligt fra det, man havde tænkt sig at finde ... I »Samfundets Støtter« er Forfatterens Tanke saa simpel og klar som muligt og tillige en saadan, om hvis Gyldighed der ikke kan disputeres ... Stykkets Hovedopgave - Belysningen af det uægte i Menneskelivet, den hele eller halve Løgn, hvorpaa saa Mangfoldige leve, den ydre Respektabilitet som Hylster for et egoistisk Indre, den intime Alliance mellem mere eller mindre ubevidst Farisæisme og spidsborgerlig Bornethed - denne Grundtanke, koncentreret i Skildringen af Bernick reflekteres paa forskjellig Vis i en Række andre Karaktertegnninger.«

Berlingske Tidende:

»Spørges der om Stykkets actualité, dets umiddelbare Indgriben i Nutidens Interesser og brændende Spørgsmaal, maa det indrømmes, at Digteren rammer og afslører et udbredt Onde, som dog har været til i mange Tider, ja utvivlsomt, saa længe det moderne Samfund har bestaaet.«

*Ole Wegener, Erling Dalsborg,
Jørgen Fønss, Aksel Erhardsen og
Karen Wegener*

*Til venstre: Svend Dam,
Karen Wegener og Ole Wegener*

*Herunder: Ole Wegener og
Bent Vestergaard*

*Til venstre: Ole Wegener og
Ejner Hans Jensen*

Nederst t.v.: Lars Junggreen

*Nederst t.h.:
Anders Mollegård Hammer,
Tove Wisborg og
Lars Lohmann*

